

часово для забезпечення інтересів всіх співвласників. В цілому ж необхідно резюмувати, що загальне правило стосовно неможливості укладення договору про порядок володіння та користування спільним нерухомим майном усіченим суб'єктним складом співвласників обумовлюється, по-перше, непорушністю речових прав в силу їх

абсолютного характеру, в тому числі прав співвласників; по-друге, абстрактним характером прав спільної власності відносно реальних часток; по-третє, єдністю правової волі співвласників стосовно визначення юридичної долі спільної власності; по-четверте, негативними наслідками, до яких може призвести така правова конструкція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сафончик О. І. Деякі питання реалізації права спільної часткової власності за законодавством України / О. І. Сафончик // Часопис цивільстики. – 2013. – Вип. 15. – С. 27–30.
2. Сафончик О. І. Проблемні питання реалізації права спільної часткової власності за законодавством України / О. І. Сафончик // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 56. – С. 277–283.
3. Міронкін О. В. Підстави і порядок застосування заходів захисту права спільної власності / О. В. Міронкін // Держава і право. – 2013. – Вип. 61. – С. 154–159.
4. Чуева Е. Гражданско-правовой договор в нотариальной практике (заключение, его содержание, возникновение прав и обязанностей, момент возникновения права собственности) / Е. Чуева // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2005. – № 4(22). – С. 44–47.
5. Фогельсон Ю. Несправедливые (недобросовестные) условия договоров / Ю. Фогельсон // Хозяйство и право. – 2010. – № 10. – С. 29–55.

УДК 341.9.018

LEX MERCATORIA В ЯКОСТІ ОБРАНОГО ПРАВА У МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ ДОГОВОРАХ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

LEX MERCATORIA AS THE APPLICABLE LAW IN INTERNATIONAL COMMERCIAL CONTRACTS: CONTEMPORARY STATE AND PROSPECTS

Цірат К.Г.,
аспірант кафедри міжнародного приватного права

*Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Стаття присвячена огляду концепції *lex mercatoria*, аналізу вирішення питання можливості обрання *lex mercatoria* сторонами в якості застосовного права у міжнародно-правових документах, що регулюють міжнародні договірні відносини комерційного характеру, а також з'ясуванню місця *lex mercatoria* поруч із державним правом у найближчому майбутньому.

Ключові слова: автономія волі сторін, вибір права, застосовне право, міжнародні комерційні відносини, *lex mercatoria*.

Стаття посвящена обзору концепції *lex mercatoria*, аналізу рішення питання касательно возможности выбора сторонами *lex mercatoria* в качестве применимого права в международно-правовых документах, которые регулируют международные договорные отношения коммерческого характера, а также определению места *lex mercatoria* подле государственного права в ближайшем будущем.

Ключевые слова: автономия воли сторон, выбор права, применимое право, международные коммерческие отношения, *lex mercatoria*.

This article envisages the concept of *lex mercatoria*, reasons of its renaissance in 1960s, its growing popularity every year, and the essence of this specific system of law. *Lex mercatoria* is widely accepted in international commercial arbitration, but state courts are very reluctant to use it as the law applicable to contractual obligations of the parties, as the law per se is believed to be created only by sovereigns while *lex mercatoria* is an amorphous system of rules that has a non-state origin. At the best state courts accept *lex mercatoria* as an additional source of law to the state law regulating the parties' relations. On the other hand state courts recognize and enforce arbitral awards where *lex mercatoria* was the applicable law. So, states in the person of state courts partially recognize *lex mercatoria*.

During the last decades scholars from all unification centers (Organisation of American States, European Union, Hague Conference on Private International Law, UNIDROIT, UNCITRAL, etc.) debated whether *lex mercatoria* should be equaled to state law and appropriate amendments to national legislation of states should be introduced. The majority of scholars believe *lex mercatoria* is an objective flexible and universal system of rules that favours international commerce as any other state law would do.

The great part of the article is devoted to analysis of international documents regulating international commercial relations, where the question whether parties to a contract can opt for *lex mercatoria* as the applicable law to a contract is solved. The article envisages whether in the near future *lex mercatoria* could be treated by states equally as state law.

Key words: party autonomy, choice of law, applicable law, international commercial relations, *lex mercatoria*.

З часу своєї появи концепція *lex mercatoria* привертає дедалі більше уваги. Із теоретичної площини дискусії про існування *lex mercatoria* та його роль у регулюванні міжнародної торгівлі перемістилися в площину практичну, адже з року в рік *lex mercatoria* використовується комерсантами та арбітражами дедалі частіше. Це пов'язується зі зменшенням ролі позитивізму, який відводив роль творця норм права виключно державі, зростанням ролі недержавних акторів, таких як міжнародні організації, міжнародні неурядові організації, групи вчених, які працюють під патрона-

том державних/наддержавних органів (наприклад, комісія Ландо, яка почала працювати над проектом з уніфікації європейського договірного права, задуманим в рамках ЄС) або приватно (наприклад, укладачі Принципів ладиноамериканського контрактного права), і, головню, з поширенням глобалізації. Власне, глобалізація і породила необхідність існування універсального економічного правопорядку, який у кінцевому рахунку став би фарватером самої глобалізації.

На сьогоднішній день норми *lex mercatoria* були систематизовані у ряд збірок регіонального (Принципи Європей-

ського договірної права (далі – ПЄДП), Проект спільних точок зору в ЄС, триває робота над створенням подібних збірок в Латинській Америці, Азії та Африці) та універсального рівня (Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (далі – Принципи УНІДРУА), Принципи TransLex). Власне, сучасним трендом уніфікації міжнародного комерційного права можна назвати саме створення недержавними акторами збірок норм на основі норм *lex mercatoria*. Уніфікація на основі вироблення єдиних колізійних норм результатів не принесла, а уніфікація матеріальних норм за великим рахунком принесла плоди лише у сфері міжнародної купівлі-продажу. Успіх Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року (далі – Віденська конвенція), учасницями якої на сьогодні є 95 держав, приписують, окрім іншого, тому, що засадничо вона ґрунтується якраз на *lex mercatoria*.

В арбітражі *lex mercatoria* вже давно активно використовується, що пов'язано з його природою – делокалізованою, не прив'язаною до конкретної території, та денационалізованою, незалежною від певної держави. Однак держави не такі прихильні у питанні дозволу сторонам обирати недержавне право: національні закони та міжнародно-правові акти не дозволяють сторонам обирати *lex mercatoria* в якості застосовного права. Держави не заперечують проти застосування *lex mercatoria* в якості допоміжного до національного права джерела, але тільки у разі, якщо на це, по-перше, є згода сторін, а, по-друге, якщо *lex mercatoria* оформлено у вигляді Принципів УНІДРУА (такий висновок отриманий в результаті аналізу судових справ). На сьогодні Принципи УНІДРУА є єдиною збіркою норм *lex mercatoria*, яка отримала повсюдне визнання.

В деяких міжнародно-правових документах, що регулюють міжнародні договірні відносини комерційного характеру, була здійснена спроба послаблення такого суворого режиму (їх ми розглянемо нижче), однак значних результатів досягнуто не було, і говорити про рівноцінне становище *lex mercatoria* поруч із державним правом ще дуже рано.

Ми не будемо розглядати позиції і аргументи прибічників та противників концепції *lex mercatoria* і не будемо робити на основі цього висновків про її обґрунтованість. На наш погляд, переконливим аргументом на користь *lex mercatoria* служить кодифікаційна робота в рамках УНІДРУА та Гаазької конференції з міжнародного приватного права, спрямована на систематизацію та роз'яснення змісту норм *lex mercatoria*. Ми приймаємо існування *lex mercatoria* як факт і зосередимося на проблематиці даної статті: як міжнародно-правові документи, що регулюють міжнародні договірні відносини комерційного характеру, вирішують питання можливості вибору *lex mercatoria* сторонами в якості застосовного права, і окреслимо перспективи місця *lex mercatoria* поруч з державним (національним) правом. Підкреслимо, що предметом нашої статті є не випадки застосування *lex mercatoria* арбітражем або державними судами, а саме випадки, коли сторонам дозволено обирати *lex mercatoria* в якості застосовного права на основі принципу автономії волі сторін (*lex voluntatis*).

Концепція *lex mercatoria* досліджувалася як вітчизняними (О. Білоус, О. Мережко, А. Смітюх, Г. Лис та ін.), так і зарубіжними вченими (Р. Майклз, Х. А. Морено Родрігез, О. Ландо, К. П. Бергер та ін.), хоча варто зазначити, що наборок дослідників із Західної Європи набагато більший, адже саме там і була створена та обґрунтована ще у 1960-х роках концепція *lex mercatoria*. В Україні дослідження *lex mercatoria* носили перш за все теоретичний характер, тому ми у своїй статті зосередимося не стільки на теоретичних, скільки на практичних аспектах і дослідимо, яким чином міжнародно-правові документи, що регулюють міжнародні договірні відносини комерційного характеру, дозволяють обирати *lex mercatoria* в якості застосовного права, і наскільки це сприймається державами на сьогоднішній день.

Метою статті є аналіз міжнародно-правових документів, що регулюють міжнародні договірні відносини комерційного характеру, в частині обрання сторонами *lex mercatoria* в якості застосовного до відносин між ними права, їх порівняльно-правовий аналіз та визначення на основі цього перспектив *lex mercatoria* як права, яке сторони зможуть вільно обирати поруч із державним правом.

Історично *lex mercatoria*, що являло собою купецьке право, виникло у Середньовіччі і являло собою право вільних купців. У Новий час, коли з'явилися держави у їх сучасному розумінні і перебрали на себе роль законодавця торгівлі, *lex mercatoria* занепало і було забуто. Концепція *lex mercatoria* відродилася лише у другій половині ХХ століття завдяки зусиллям вчених континентальної Європи – К. Шмітгофа, Б. Гольдмана, Ф. Фушарда та Ф. Кана. Саме ж *lex mercatoria* було названо *new lex mercatoria*, чим підкреслювалася його різниця зі своїм середньовічним аналогом. Надалі ми для зручності поєднуватимемо поняття *lex mercatoria*, однак матимемо на увазі виключно те право, що оформилося в другій половині ХХ століття.

Головним чинником відродження *lex mercatoria*, на наш погляд, стала глобалізація, аналогів якій у світовій історії немає. Глобалізація кинула виклики багатьом соціальним інститутам, серед яких опинилося і національне право з його колізійними нормами, і породила явища міжнародно-правової уніфікації та спричинила відродження, щоправда в іншій, аніж у Середньовіччі, формі, *lex mercatoria*. Ідейна основа *lex mercatoria*, очевидно, якісних змін не зазнала і залишилася універсальною – максимально ефективно і безпристрасно регулювати міжнародну торгівлю.

Що являє собою *lex mercatoria*? За Б. Гольдманом *lex mercatoria* є зводом загальних принципів та звичаєвих норм, на які спонтанно посилаються учасники міжнародної торгівлі, або які створені в рамках міжнародної торгівлі без посилання на конкретну систему національного права [2]. А. Ловенфельд вважав, що *lex mercatoria* є джерелом права, створеним звичаями, конвенціями, прецедентами та багатьма національними законами [2]. Арбітражі розглядають *lex mercatoria* в якості норм міжнародної торгівлі, вироблених практикою і підтверджених у рішеннях національних судів та арбітражів [2]. На наш погляд, характер *lex mercatoria* найкраще відображає концепція «транснаціонального права» Ф. Джесапа, який вважав, що транснаціональне право включає те, що ми називаємо публічним та приватним міжнародним правом, а також національне право, публічне та приватне [9, с. 52]. На думку Ф. Джесапа, застосування суддею права не повинно визначатися його територіальністю, суб'єктивністю, національністю, доміцилієм, юрисдикцією, суверенністю або іншою ознакою, за винятком ситуацій, коли така ознака являє собою «розумне відображення людського досвіду з абсолютною або відносною вигодою для права і форуму» [9, с. 52]. Джесап назвав таке право «*lex conveniens*» за аналогією з «*forum conveniens*», чим підкреслив його головну ознаку – релевантність.

Важливо в контексті розглядуваної нами теми звернути увагу на факт існування численної кількості понять, які характеризують явище одного порядку, а саме: «норми права» (*rules of law*), «недержавне право» (*non-state law*), «ненациональне право» (*non-national rules of law*), «анациональне право» (*anational law*) і «транснаціональне право» (*transnational law*). Всі ці поняття роблять акцент на тій (творцеві норм) чи іншій (характер) визначальній ознаці норм, однак їх об'єднує те, що вони а) походять не від держави і б) регулюють приватно-правові аспекти міжнародної торгівлі. Надалі ми вживатимемо те поняття, яке вживатимуть розробники документів, які ми розглядатимемо.

На сьогодні питання можливості вибору *lex mercatoria* закріплена у декількох міжнародно-правових актах, які ми розглянемо більш детально.

Вважаємо, що логічно розпочати з арбітражу, де можливість обирати *lex mercatoria* була надана сторонам вперше.

У ст. 42 Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 року (далі – Вашингтонська конвенція), учасницями якої є 153 держави, сказано, що трибунал вирішує спір відповідно до таких норм права (*rules of law*), які можуть обрати сторони. На час створення Вашингтонської конвенції це означало, що сторони могли обрати лише певні норми національного права або загальні принципи права, або норми конвенції, які, наприклад, не були чинними для держав, звідки походили сторони [8].

Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 року (далі – Типовий закон) містить подібне формулювання: арбітражний трибунал вирішує спір відповідно до тих норм права (*rules of law*), які були обрані сторонами в якості таких, що застосовують до суті спору (ч. 1 ст. 28). В коментарі Типового закону, розміщеному на сайті ЮНСІТРАЛ, сказано, що сторони можуть навіть обрати «норми права, створені міжнародним форумом, які ще не були інкорпоровані у національну правову систему». Ілюстрацією слугує такий приклад: сторони можуть обрати Віденську конвенцію в якості застосовного права без посилення на правову систему держави, що ратифікувала її [9, с. 33-34]. Про *lex mercatoria* сказано лише в контексті того, що «в усіх випадках арбітражний трибунал повинен приймати рішення відповідно до умов договору та повинен брати до уваги торгові звичаї, застосовні до договору» (ч. 4 ст. 28).

Таким чином, ці два важливі для міжнародного комерційного арбітражу міжнародно-правові документи не дають прямої санкції на обрання сторонами *lex mercatoria*. В той же час гнучкість формулювання їх положень дозволяє тлумачити їх так, що вибір сторонами *lex mercatoria* не заборонений.

Судити про реальну ситуацію стосовно вибору сторонами в арбітражі *lex mercatoria* дуже важко, адже більшість арбітражних рішень та матеріалів справ є конфіденційними. Ті матеріали, що є у відкритому доступі, вказують все-таки на те, що сторони обирають *lex mercatoria* у формі Принципів УНІДРУА [11, с. 101]. Якщо ж сторони обирають *lex mercatoria* або «міжнародні торгові звичаї», або «міжнародне право», то сам арбітраж застосовує Принципи УНІДРУА, тобто *lex mercatoria*, оформлене у відповідний звід норм [14, 15, 16, 17]. Таким чином, самі арбітражі застосовують не абстрактне *lex mercatoria*, а *lex mercatoria* у формі Принципів УНІДРУА. Принаймні ми можемо зробити такий висновок на підставі рішень, що перебувають у відкритому доступі. В одній справі, що розглядалася Міжнародним арбітражним судом при Міжнародній торговій палаті (ІСС, м. Париж) позивач посилався на Принципи УНІДРУА та ПЄДП, однак арбітраж відхилив застосування ПЄДП, зазначивши, що «вони являють собою академічне дослідження, на даному етапі недостатньо відоме міжнародному бізнес-товариству, та є попереднім кроком на шляху до створення майбутнього Європейського кодексу договорів (European Code of Contracts), який ще не введено в дію» [18].

Розглянемо, як вирішено питання можливості вибору сторонами *lex mercatoria* при розгляді спорів між ними в державних судах. Питання це врегульовано у міжнародно-правових документах, присвячених праву, що застосовується до договірних відносин. Більшість таких документів діє на регіональному рівні, а на універсальному рівні лише нещодавно було розроблено документ рекомендаційного характеру. Розглянемо ці документи у хронологічному порядку їх створення.

Римська конвенція про право, що застосовується до договірних зобов'язань 1980 року (далі – Римська конвенція) не вказувала прямо на те, що обране право має бути правом певної держави, однак із аналізу та системного і граматичного тлумачення норм впливало, що сторони

могли обрати виключно державне право (ст. 2, 3) [1]. Між-американська конвенція про право, застосовне до міжнародних договорів 1994 року (далі – Конвенція Мехіко), що ідейно спиралася на положення Римської конвенції, гнучкіше підійшла до питання застосування *lex mercatoria*: з одного боку, відтворено правило про те, що сторони можуть обирати лише державне право (ст. 17), а, з іншого, передбачено, що суд при визначенні права, що підлягає застосуванню до договору, у разі відсутності вибору права сторонами, повинен, окрім іншого, брати до уваги «загальні принципи міжнародного комерційного права, визнані міжнародними організаціями» (ст. 9); крім того, «рекомендації, звичаї, принципи міжнародного комерційного права, а також загальновідомі комерційні узвичаєння і практики підлягають застосуванню з метою виконання вимог правосуддя та справедливості у кожному конкретному випадку» (ст. 10) [3]. Ключовим словом тут є «підлягають» (*shall apply*), що означає, що положення ст. 10 є не правом, а обов'язком судді. Варто відзначити один термінологічний нюанс: на відміну від усіх розглядуваних нами документів Конвенція Мехіко не використовує класичне поняття «норми права» (*rules of law*), а послуговується поняттями, які використовуються в академічних текстах. Таким чином, в Конвенції Мехіко *lex mercatoria* відведена обов'язкова роль помічника судді при визначенні застосовного права, що стало, на наш погляд, прогресивним для 1990-х років.

При розробці Регламенту (ЄС) № 593/2008 Європейського парламенту та Ради від 17 червня 2008 року про право, застосовне до договірних зобов'язань (далі – Регламент Рим I), «наступника» Римської конвенції, звучали різні пропозиції: дозволити використовувати недержавні кодифікації на кшталт Принципів УНІДРУА та ПЄДП, або взагалі надати сторонам свободу обирати *lex mercatoria*. Другий варіант було відкинуто відразу, оскільки *lex mercatoria* не є «достатньо точним» [5, с. 5], але ідея щодо можливості обирати документи, як-от Принципи УНІДРУА та ПЄДП, знайшла своє втілення у проекті Регламенту Рим I. У фінальному тексті, однак, жодна з пропозицій відображена не була. Як і було раніше, сказано, що сторони можуть обирати лише національне право певної держави (ст. 2, 20) [6].

У Преамбулі Регламенту Рим I сказано, що цей регламент не перешкоджає сторонам включати шляхом відсилання у свій договір недержавний звід норм (*a non-State body of law*) або міжнародну конвенцію (п. 13). Це положення означає, що сторони можуть включити норми *lex mercatoria* у текст самого договору, однак ці норми не гратимуть роль права, що регулює договір по суті, вони просто являтимуть собою положення договору, які будуть обмежені імперативними нормами державного права, що регулюватиме договір по суті [12, с. 241; 13, с. 67]. Але навіть у цьому положенні європейський законодавець вказав на те, що норми *lex mercatoria* мають бути оформлені в певний звід.

Регламент Рим I заклав підвалини для можливої зміни регулювання питання можливості вибору *lex mercatoria*: якщо Спільнота прийме у формі відповідного правового інструмента матеріальні норми договірного права, включаючи стандартні положення та умови, такий інструмент може передбачити можливість обрання сторонами цих норм для їх застосування (п. 14). По-перше, слід звернути увагу на слово загального характеру «відповідний» (*appropriate*), яке передбачає, що майбутній документ може бути створений у будь-якій формі – формі регламенту, принципів, модельного закону тощо. Граматичний аналіз положення п. 14, де три головні дієслова вжито в умовному способі (*should the Community adopt, in an appropriate legal instrument, rules of substantive contract law, including standard terms and conditions, such instrument may provide that the parties may choose to apply those rules*), вка-

зує на гіпотетичний характер можливості вибору сторонами недержавного права у майбутньому.

Останнім за часом документом, прийнятим на міжнародному рівні, стали Принципи вибору права у міжнародних комерційних договорах 2015 року, укладені в рамках Гаазької конференції з міжнародного приватного права (далі – Гаазькі Принципи) [4]. Це документ не обов'язкового характеру, задуманий для просування та якомога ширшого утвердження автономії волі сторін; це документ рекомендаційного характеру, який має на меті служити, серед іншого, в якості моделі для національного законодавця. У Гаазьких Принципах врегульовані найбільш важливі питання, що постають при виборі сторонами права, зокрема питання можливості вибору ненаціонального права. Гаазькі Принципи передбачають, що сторони можуть обрати «норми права» (rules of law), що є загальноприйнятими на міжнародному, наднаціональному або національному рівні і являють собою збалансований та нейтральний звід правил. Отже, йдеться саме про звід правил, але не про *lex mercatoria* в цілому. Коментатори Гаазьких Принципів наводять Принципи УНІДРУА в якості прикладу універсального зводу норм та ПЄДП в якості прикладу наднаціонального або регіонального зводу норм [4]. Обрати такі норми сторони можуть лише у разі, якщо право держави суду дозволяє такий вибір (ст. 3). Так, розробники Гаазьких Принципів, маючи на меті створити документ, що буде «прийнятий» міжнародною спільнотою в особі, перш за все, держав, у питанні можливості обрання сторонами *lex mercatoria* залишили останнє слово за державою. У Гаазьких Принципах відображена найбільш прогресивна і водночас найбільш зважена на сьогоднішній день позиція стосовно *lex mercatoria*: «визнання» в якості права, що може бути обране сторонами, таких джерел *lex mercatoria* як Принципи УНІДРУА, що представляють собою систематизовану збірку норм, створених авторитетним міжнародним форумом, лише у разі наявності санкції з боку держави, якщо ж такої санкції немає, тоді сторони можуть обрати лише право певної держави.

На сьогоднішній день Гаазькі Принципи були інкорпоровані в законодавство лише однієї держави – Парагваю [10]. Закон від 14 січня 2015 року № 5393 «Про право, застосовне до міжнародних договорів» говорить про те, що у поняття «право» включаються норми недержавного

походження, що є загальновизнаними в якості зводу нейтральних та зважених норм (ст. 5) [10]. Так, це положення означає дозвіл Парагваю на обрання сторонами, наприклад, Принципів УНІДРУА або ПЄДП. На наш погляд, законодавчі зміни Парагваю треба вітати і сприймати їх як першу вісточку великих змін, що можуть відбутися у правовому регулюванні міжнародної торгівлі, якщо держави дозволять використовувати *lex mercatoria* у формі зводів правил, складених авторитетними організаціями.

Таким чином, на сьогоднішній день жоден міжнародно-правовий акт у сфері договірної права не дозволяє сторонам обирати *lex mercatoria*, незалежно від форми його вираження, у формі «загальних принципів права» або збірок на кшталт Принципів УНІДРУА, в якості права, що застосовується до договірних відносин між ними. Конвенція Мехіко на відміну від Римської конвенції та Регламенту Рим I зобов'язує суддів при розгляді спорів застосовувати рекомендації, звичаї, принципи міжнародного комерційного права, а також загальновизнані комерційні узвичаєння і практики. З розглядуваних нами міжнародно-правових документів лише Гаазькі Принципи санкціонують обрання сторонами *lex mercatoria* у формі збірок нейтральних та неупереджених норм, створених авторитетними інституціями, однак і це правило вони ставлять у залежність від схвалення держави суду. Творці Гаазьких Принципів, з одного боку, проявили значну «свободу» в питанні дозволу сторонам обирати *lex mercatoria* в якості застосовного права, однак, з іншого боку, вони обумовили таку можливість вимогою про те, що *lex mercatoria* має існувати у формі збалансованого та нейтрального зводу правил, загальноприйнятого на міжнародному, наднаціональному або національному рівні, а також схваленням держави. Попри такі обережні формулювання, Гаазькі Принципи без сумніву стали документом, що є найбільш прогресивним у питанні надання сторонам свободи у виборі *lex mercatoria*.

На наш погляд, формулювання Гаазьких Принципів є найбільш адекватними для реалій сьогодення: визнання *lex mercatoria*, але виключно у формі зводів норм, складених авторитетними міжнародними форумами. Таке формулювання є запорукою того, що обране сторонами право буде надійним, передбачуваним та об'єктивним правом і гарантуватиме принцип правової визначеності.

ЛІТЕРАТУРА

1. 1980 Rome Convention on the law applicable to contractual obligations (consolidated version) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41998A0126\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41998A0126(02)).
2. Howarth R. J. *Lex Mercatoria : can general principles of law govern international commercial contracts?* / R. J. Howarth // *Canterbury Law Review*. – 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nzlii.org/nz/journals/CanterLawRw/2004/2.html>.
3. *Inter-American Convention on the Law Applicable to International Contracts* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-56.html>.
4. *Principles on Choice of Law in International Commercial Contracts. Text and Commentary* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=135>.
5. *Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the Law Applicable to Contractual Obligations (Rome I) (presented by the Commission)*, 2005. – 24 p.
6. *Regulation (EC) № 593/2008 of the European Parliament and the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32008R0593>.
7. Jessup Ph. C. *Transnational Law* / Ph. C. Jessup // *Essays in Transnational Economic Law*. – 2006. – № 50. – P. 45–55.
8. Di Pietro D. *Applicable Law under Article 42 of the ICSID Convention* / D. Di Pietro [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.law.nyu.edu/transnational/2011/10/applicable-law-under-article-42-of-the-icsid-convention/>.
9. *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 with amendments as adopted in 2006* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf.
10. *Ley № 5 393 sobre el derecho aplicable a los contratos internacionales* // *Gaceta oficial de la República del Paraguay*. – Asunción. – 2015. – № 13. – P. 2–5.
11. *IOANNIS KARDASSOPOULOS and RON FUCHS v. THE REPUBLIC OF GEORGIA (ICSID Case Nos. ARB/05/18 and ARB/07/15)*. – 2010. – 218 p.
12. Behr V. *Rome I Regulation. A Mostly Unified Private International Law of Contractual Relationships within Most of the European Union* / V. Behr // *Journal of Law and Commerce*. – Vol. 29. – P. 233–272.
13. Garcimartín Alférez F. J. *The Rome I Regulation : Much ado about nothing* / F. J. Garcimartín Alférez // *The European Legal Forum*. Issue 2. – 2008. – P. 61–79.
14. *ICC International Court of Arbitration 12040 (2003)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unilex.info/case.cfm?id=1418>.
15. *ICC International Court of Arbitration 11575 (2003)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unilex.info/case.cfm?id=1417>.
16. *ICC International Court of Arbitration 13012 (2004)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unilex.info/case.cfm?id=1409>.
17. *International Arbitration Court at the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation (2002)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unilex.info/case.cfm?id=857>.
18. *ICC International Court of Arbitration 12111 (2003)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unilex.info/case.cfm?id=956>.